

Kaupunginhallitus 02.05.2022 § 142

§ 142

Valtuustokysymys nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden torjunnasta (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Häkkinen Petri
Villgren Kati
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Vaihde 09 816 21

Päätösehdotus Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi valtuutettu Henna Kajavan ja neljäntoista muun valtuutetun 25.10.2021 jättämään valtuustokysymykseen nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden torjunnasta ja toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuutettu Henna Kajava ja neljätoista muuta valtuutettua ovat tehneet 25.10.2021 seuraavan valtuustokysymyksen:

Espoon poliisiasemalla organisaatio on huolissaan nuorisoriikollisuuden kasvusta. Nuorten, 15 - 17 -vuotiaiden huumausaine- ja ryöstörikosten määrät ovat kasvussa. Nuorten väkivaltarikollisuus on raaistunut. Väkivallan ja rikollisen elämäntavan ihailu on nousussa. Nuoret kantavat yleisesti teräaseita mukanaan. Pitkälti maahanmuuttajataustaisista nuorista koostuvia katujengejä on kehittymässä Suomessa nopeasti. Jengeissä on vasta alettu käyttää myös ampuma-aseita. Tällä hetkellä rikollisiin katujengeihin kuuluu Suomessa noin 100 nuorta ja jengejä on noin 10. Helsingin rikostutkintayksikön johtajan, Markku Heinikarin mukaan gangsta-rap toimii merkittävänä esikuvana ja yllykkeenä rikollisen elämäntavan ihannoinnissa.

Vuoden 2020 aikana 10 rikosaktiivisinta nuorta (21-vuotiaat ja sitä nuoremmat) on ollut rikoksesta epäiltyinä 472 kertaa Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella.

Mistä johtuu, ettei rikosaktiivisimpia nuoria saada kuriin? Yli 15-vuotiaathan ovat rikosoikeudellisessa vastuussa ja heidät voidaan tuomita myös nuorisorangaistukseen.

Espoon poliisiaseman vanhemman konstaapelin Pekka Viitalan mukaan alaikäiset nuoret voivat jatkaa ryöstelyä usein ilman seuraamuksia. Viitalan mukaan poliisiin saatua nuoren ryöstäjän kiinni, selvitetään usein vanhempien ja sosiaalitoimen kiinnostusta puuttua asiaan. Jos kiinnostusta

ei löydy, niin rikokseen syyllistynyt nuori jatkaa yleensä vapaasti esim. ryöstelyä. Viitalan mukaan nuorisorikolliset pitäisi vaatia vastuuseen teoistaan.

Saadaanko Espoossa kaikki ryöstö- ja vakavista pahoinpitelyrikoksista kiinni jääneet nuorisorikolliset vastuuseen teoistaan ja moniammatillisten toimenpiteiden kohteiksi tasapuolisesti - riippumatta vanhempien ja sosiaalitoimen kiinnostuksesta? Vai annetaanko alaikäisten rikoksiin syyllistyvien kokea olevansa suurelta osin lain yläpuolella?

Kuinka tehokkaasti Espoossa saadaan nuorten ryöstö- ja väkivaltarikoskierteet katkaistua? Jos heikosti, ovatko puutteet enemmän tuomioistuinten vai kaupungin käytännöissä? Kuinka kaupungin käytäntöjä voitaisiin kehittää asiassa?

Kunnilla on niukasti voimavaroja nuorten rikoskierteiden katkaisemiseksi. Erityisesti nuorten psykologisten palveluiden ja toisaalta lastensuojelun voimavarojen riittämättömyydestä on käyty paljon keskustelua. Myös toimintamalleissa on parannettavaa. Jos nuorelle tarjottava palvelupaketti ei ole kokonaisuutena eheä ja toimiva, voimavaroja kuluu hukkaan. Esimerkiksi katkaisuhoidosta ei usein ole nuorelle apua, jos hän ei saa tarvitsemaansa psykologista hoitoa. Toisaalta, vaikka nuorelle tarjottaisiin näitä molempia, mutta hänet palautetaan ympäristöön, jossa käytetään päihteitä ja tehdään rikoksia, nuori on tyypillisesti pian taas lähtötilanteessa ja resursseja on hukattu.

Kuinka tavallista on, että rikosten tai päihteiden vuoksi laitokseen sijoitettu nuori sijoitetaan riittävän kauas Espoosta, jotta hän pääsee irtaantumaan rikoksia tekevästä tai päihderiippuvaisesta kaveriporukastaan? Voitaisiinko tässä tehdä yhteistyötä muiden kuntien kanssa, jotta irtaantuminen onnistuisi?

Sosiaalitoimen, poliisin, koulun ja nuorisotoimen yhteistyötä tulisi nuorisorikollisten parissa työskentelevän haastatellun mukaan sujuvoittaa ja tietoja vaihtaa matalalla kynnyksellä. Tätä yhteistyötä tulisi jonkun koordinoida.

Valtuustokysymyksessä pyydetään vastauksia alla oleviin kysymyksiin.

1. Mistä johtuu, ettei rikosaktiivisimpia nuoria saada kuriin?

Espoon kaupungin nuorisotoimi ja lastensuojelu tekee erittäin tiivistä yhteistyötä Poliisin ennalta estävän toiminnon kanssa. Poliisilaitoksessa käynnistettiin nuorten väkivaltarikosten ja poliisitehtävien osalta JUNNU20-projekti. Projektissa kiinnitettiin poliisin ja muiden viranomaisten huomiota näillä rikoksilla oireilevista nuorista. JUNNU20-projektin tuloksena alaikäisten tekemien ryöstöjen määrä saatiin vuoden 2020 syksyllä tehdyn seurannan mukaan laskemaan siihen mennessä noin 51 % (96 kpl vuonna 2019 vs. 56 kpl vuonna 2020).

Näiden aktiivisten rikoksilla oireilevien nuorten toimintaan onnistuttiin puuttumaan nimenomaan poliisin, lastensuojeluviranomaisen, syyttäjän ja oikeuslaitoksen yhteisen tilannekuvan ja toiminnan ansiosta. Vuoden 2021 aikana nuorisorikostutkinnassa olevien alaikäisten tekemät ryöstöt ovat edelleen vähentyneet noin 20 % vuodesta 2020.

2. Saadaanko Espoossa kaikki ryöstö- ja vakavista pahoinpitelyrikoksista kiinni jääneet nuorisorikolliset vastuuseen

teoistaan ja moniammatillisten toimenpiteiden kohteiksi tasapuolisesti - riippumatta vanhempien ja sosiaalitoimen kiinnostuksesta? Vai annetaanko alaikäisten rikoksiin syyllistyneiden kokea olevansa suurelta osin lain yläpuolella?

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos tutkii kaikki tietoon tulevat alaikäisten tekemät ryöstö- ja väkivaltaiset pahoinpitelyrikokset. Näitä tapauksia hoidetaan poliisin näkökulmasta moniammatillisesti tasapuolisesti. Tiedot tapahtumista välitetään aina myös lastensuojeluviranomaiselle. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan alaikäisten ei pitäisi kokea olevansa lain yläpuolella. Espoon nuorisotyöntekijät liikkuvat nuorten keskuudessa näiden suosimilla alueilla ja puuttuvat nuorten kriisitilanteisiin ja haitallisiin ilmiöihin ohjein ja neuvoin. Poliisin arvion mukaan toiminta on erityisen hyödyllistä ja se tukee muiden viranomaisten turvallisuustyötä.

Haasteen poliisitoiminnalle aiheuttaa alle 15-vuotiaiden rikollinen toiminta. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Varsinaista rikoksen esitutkintaa ei alle 15-vuotiaan suorittamaan tekoon lain mukaan suoriteta.

Päävastuu väkivaltaiseen käyttäytymiseen rikollisen teon yhteydessä jää lastensuojelu- ja terveystoimille. Rikollisen teon tutkinta (kun alle 15-vuotias epäiltynä) voidaan toimittaa esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 5 §:n mukaisissa tilanteissa.

Kaikki Espoossa alaikäisten tekemät rikokset tulevat myös lastensuojelun nuorten oikeusedustuksen sosiaaliohjaajien tietoon. Espoon lastensuojelussa on kaksi sosiaaliohjaajaa, jotka toimivat lastensuojelulain 24 §:n mukaisina nuorten oikeusedustajina. He työskentelevät poliisilaitoksella samoissa tiloissa poliisin kanssa ja tekevät tiivistä yhteistyötä poliisin lisäksi, lastensuojelun ja muiden verkostojen kanssa. Nuorten oikeusedustuksessa myös tarkastellaan tilastoja nuorten rikollisuudesta sekä käsitellään ilmiöitä moniammatillisesti. Nuorten oikeusedustuksen sosiaaliohjaajien ja poliisin välinen yhteistyö on joustavaa ja tiivistä.

Alle 15-vuotiaiden tekemät rikokset käsitellään Ankkuri-tiimissä, jossa on nuorten oikeusedustuksen lisäksi Ankkuri-poliisi. Ankkuritoiminta on joustava toimintamalli, jonka tavoite on puuttua alle 15-vuotiaiden rikoksiin, ohjata nuorta ja vanhempia tarvittaessa oikeiden palvelujen piiriin ja sitä kautta ennaltaehkäistä rikollisuutta.

3. Kuinka tehokkaasti Espoossa saadaan nuorten ryöstö- ja väkivaltarikoskierteet katkaistua? Jos heikosti, ovatko puutteet enemmän tuomioistuinten vai kaupungin käytännöissä? Kuinka kaupungin käytäntöjä voitaisiin kehittää asiassa?

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos on pyrkinyt saamaan nuorisoon liittyvien rikosten tutkinnan niin vaikuttavaksi kuin se tällä hetkellä on mahdollista, mm. keskittämällä nuorten tavanomaisten rikosten tutkinnan yhteen tutkintaryhmään ja ennalta estävän erityistoiminnan välittömään läheisyyteen.

Nuorten tekemät vakavat väkivalta- ja ryöstörikokset tutkitaan keskitetysti vaativassa rikostutkinnassa. Etelä-Suomen syyttäjäalue on nimennyt erikseen nuorisoriikoksiin erityisesti keskittyvät syyttäjät, jotka tekevät yhteistyötä nuorten rikoksia tutkivien tutkintaryhmien kanssa. Toimien tarkoituksena on mahdollistaa esitutkintalain ja rikosasioiden

oikeudenkäynnistä annetun lain velvoite nuorten rikosasioiden nopeasta käsittelystä.

Espoon kaupungin eri viranomaisten ja poliisilaitoksen tiedonvaihtoa tulisi kehittää nuoriin ja nuoriin aikuisiin liittyvien rikoskierteiden katkaisuun. Ilmiötasolla tietoa pystytään vaihtamaan, mutta yksilötasolla nykyinen lainsäädäntö asettaa rajoitteita tiedonvaihtoon viranomaisten välillä. Kunkin viranomaisen asiakkaan oma suostumus on usein lähtökohta tiedon luovuttamiseen.

4. Kuinka tavallista on, että rikosten tai päihdeiden vuoksi laitokseen sijoitettu nuori sijoitetaan riittävän kauas Espoosta, jotta hän pääsee irtaantumaan rikoksia tekevästä tai päihderiippuvaisesta kaveriporukastaan? Voitaisiinko tässä tehdä yhteistyötä muiden kuntien kanssa, jotta irtaantuminen onnistuisi?

Vakavimmissa tilanteissa on toisinaan nuori sijoitettava kodin ulkopuolelle. Usein tällaisissa tilanteissa sijaishuoltopaikka sijaitsee kauempana Espoosta, jos sijoituksen yhtenä perusteluna on nuoren irrottaminen kaveriporukasta ja pysäyttää vahingollinen käyttäytyminen. Lastensuojelun sijoitus ei koskaan ole rangaistus vaan sen tarkoitus on suojella lasta. Sijaishuoltopaikka järjestetään yksilöllisesti niin, että se vastaa kyseisen nuoren tarpeisiin. Lastensuojelulaisissa on säädelty hyvin tarkasti, miten nuorta voidaan sijaishuollossa rajoittaa. Lastensuojelulain mukaisten rajoitustoimenpiteiden tulee olla aina lapsen edun mukainen eikä lastensuojelun rajoitustoimenpiteitä saa käyttää rangaistuksena.

Nuorten mielenterveys- ja päihdepoliklinikka Nupolista tarjotaan integroitua mtp-palvelua eli myös päihdehoidon avohoitoa. Tätä tarjotaan omana työnä ja myös ostopalveluita hyödyntäen. Mikäli nuoren päihdeidenkäyttö tarvitsee pysäytyksen, sijoitetaan nuori lastensuojelulain mukaisesti tällaista palvelua tarjoavaan sijaishuoltopaikkaan. Tällaisen jakson aikana ei ainoastaan katkaista päihdeidenkäyttöä vaan arvioidaan myös jatkopalvelujen tarvetta joko avo- tai sijaishuollossa. Nuorten mielenterveys- ja päihdepoliklinikka.

Nuorten päihdeidenkäyttö ja aggressiivisuus näkyvät lastensuojelussa ja ovat usein nuoren kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton syy. Lastensuojelun näkökulmasta alaikäisille nuorille tarvitaan nykyistä vahvempia avohuollon päihdepalveluja. Tämän lisäksi nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä yhteisiä toimintamalleja tulee moniammatillisesti kehittää.

Lastensuojeluviranomainen tekee päätöksen mahdollisista lapsen kiireellisestä sijoittamisesta tai huostaanotosta lastensuojelulain (417/2007) perusteella. Poliisi ei vaikuta sijoituspäätöksiin muuten kuin tuottamalla lasten-suojeluviranomaiselle tietoa nuoren rikoksiin osallistumisesta ja järjestämällä lastensuojeluviranomaiselle mahdollisuuden olla paikan päällä, kun nuoren tai lapsen rikosasiaa selvitetään.

Poliisilaitos on viime aikoina tehnyt havainnon sijoitettujen lasten osalta, että osa lapsista ja nuorista ei pysy sijoituspaikassaan, vaan lähtee sieltä aktiivisesti pyrkimään takaisin entisiin piireihinsä. Näitä nuoria poliisi palauttaa sitä mukaa takaisin lastensuojeluviranomaisen huostaan, kun niitä tehtävillä tavataan etsintäkuulutettuina. Lastensuojeluviranomainen osannee vastata paremmin lastensuojelulain uudistuksen jälkeisiin haasteisiin toiminnassaan.

Viranomaisten välinen tiedonvaihto on haasteellista nykylainsäädännön mukaan. Nykylainsäädäntö ei tue viranomaisten oma-aloitteista tietojen antamista toiselle viranomaiselle. Yleensä tiedonsaanti edellyttää nimenomaista lakiin perustuvaa viranomaisen oikeutta saada tietoja viranomaisen tehtävien suorittamiseksi. Lastensuojelulain perusteella tietoa kyllä vaihdetaan, mutta moniviranomaistoiminnan yhteydessä tiedonvaihtoa olisi Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen mukaan tarkasteltava ja kehitettävä edelleen. Moniin tiedonvaihtoihin on edellytyksenä lapsen tai nuoren oma suostumus, mikä rikoskierteeseen jo joutuneelta on ymmärrettävästi haastavaa saada. Lisäksi nuorten rikollisen elämäntavan ja mahdollisen katujengiajattelun yhtenä seikkana on voimakkaasti esiin tuotu viranomaisvastaisuus, joka entisestään hankaloittaa viranomaisten auttavia toimia nuorten suhteen. Lisäksi osa nuorten huoltajista ei ole yhteistyökykyisiä, kun arvioidaan keinoja moniviranomaistoiminnassa lapsen rikoskierteen katkaisemiseksi.

Nuoren kehittämisessä on monella viranomaisella vastuuta huoltajien lisäksi. Kukin viranomainen tekee omia toimenpiteitään niillä tiedoilla ja mahdollisuuksilla, jotka heille on suotu. On vaikea linjata kuka ottaisi kokonaisvastuun nuoren tilanteen kartoittamisesta, kun nuoren syrjäytyminen ja suistuminen rikoksen poluille voi nousta esiin useammalla viranomaisella ja eri aikaan.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys nuorten ryöstä- ja väkivaltarikollisuuden torjunnasta
- Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunto Espoon kaupungille valtuustokysymykseen nuorten ryöstö- ja väkivaltarikollisuuden torjunnasta

Tiedoksi